

1600-talsläkaren som väcker ny fascination

Thomas Browne radar upp aforismer om den, vår – mänsklighetens – fåfänglighet som kringgärdar allt som har med döden att skaffa. Någon skrev att de korta fraserna är som gjorda för att fungera på X/Twitter. Och så är det, vad sägs exempelvis om ”den långa vanan att leva gör oss mindre skickade att dö” och ”det finns ingen odödlighet utom själva odödligheten”.

Läkaren, amatörarkeologen och författaren, Thomas Browne, föddes 1605 i en så pass välbärgad familj i London att han kunde studera. Fysik och anatomi läste han i Oxford, medan Padua, Montpellier och Leiden gav honom medicinen. Han praktiserade sedan inom medicinen i Norwich och skrev långa essäer om begravningsritualer, kristna dygder, trädgårdar och döden.

”Gravurnor”, som publicerades första gången 1658, är hans nedtecknade nyfikenhet över fyndet av askfyllda urnor i närheten. Vilka är det som har kremerats, varför har de alls kremerats och vad kan askan och gåvorna som finns med i de amforalika urnorna betyda? Frågorna är många, liksom erövrarna av de brittiska öarna: saxare, daner och normander; vems kvarlevor kan det vara?

Vilka som en gång dessa ben tillhörde, och vars kroppar blev till aska, är för Thomas Browne naturligtvis en fråga utan lösning; det skulle den sannolikt ha med dagens tekniska möjligheter.

Det är fascinerande att med dagens ögon, kunskap och uppfattningar, på svenska kunna läsa en 1600-talsläkares tankar om sin tids syn på döden, begravningen och ett eventuellt liv efter det på jorden. I långa resonemang och prövningar av såväl antika filosofers som författares diktverk, tar han läsaren med på en resa genom historien. Detsamma gäller världsreligionernas skiftande gravskick – främst vad gäller kremeringen.

För översättningen svarar Arne Melberg, professor emeritus i litteraturvetenskap. Det är första gången som ”Hydriotaphia, Urn Burial ...” kan läsas på svenska. Det är ett vindlande, om stundtals komplicerat, språk med referenser in i antikens litteraturhistoria och Bibeln flera gånger per sida. Tack och lov har både Thomas Browne själv, och Arne Melberg, försett texten med små noter som hjälper läsaren att dechiffrera en del partier; jag läste boken med uppslagsverk och en skamfullt växande insikt om mina bristande kunskaper i klassisk mytologi och världslitteratur.

Trots sin tids bristande kunskap och vetenskap, där teologin i stället var ett tydligt rättesnöre för hur världsaltet skulle uttolkas, har Thomas Browne den vetgirighet och det ifrågasättande som skulle utmärka upplysningstiden två hundra år senare. Han själv dör 1682.

Josefin Holmström skriver i SvD, att ”den 2000-talsmänniska som tar sig tid att slå sig ner i Thomas Brownes sällskap har goda möjligheter att lära sig något om tillvarons sällsamhet av denne Englands i särklass mest intressanta läkare”.

Johan Lindstén

Essä "Gravurnor"

Thomas Browne

Originaltitel: "Hydriotaphia, Urn Burial, or a discourse of the sepulchral urns lately found in Norfolk" (översättning: Arne Melberg)

Atlantis förlag

isbn 978-91-2-716727-8